

Fra barndom til faktura – eller *Børneperspektivet der forsvandt*

PER SCHULTZ JØRGENSEN, professor i socialpsykologi, emeritus

DION SOMMER, professor i udviklingspsykologi, Aarhus Universitet

PERNILLE HVIID, lektor i udviklingspsykologi, Københavns Universitet

JOHN AASTED HALSE, autoriseret psykolog

MARGRETHE BRUN HANSEN, børnepsykolog

ERIK SIGSGAARD, cand. pæd., børneforsker

JESPER JUUL, familierapeut

KLAUS NIELSEN, professor i pædagogisk psykologi, Aarhus Universitet

THOMAS ELLEGAARD, lektor i pædagogisk psykologi, Roskilde Universitet

DITTE ALEXANDER WINTER-LINDQVIST, adjunkt i læringsteori, Aarhus Universitet

MARIANNE HEDEGAARD, professor i udviklingspsykologi, Københavns Universitet

CHARLOTTE HØJHOLT, lektor i socialpsykologi, Roskilde Universitet

JYTTE BANG, lektor i udviklingspsykologi, Københavns Universitet

Først publicert i den danske dagsavisen Information den 5. september 2011

Børn er tilsyneladende omgivet af megen bekymring for deres udvikling. De skal, siger Socialministeren, lære noget mere, de skal lære det tidligere – og allerede i første klasse have en karakter, så de med samme véd, hvor gode de er – eller hvor dårlige. Og i vuggestuen skal de have gang i en mere struktureret hverdag, så vi er sikre på, at de er på rette spor.

Op igennem barndommen og ind i skolen: det handler stort set altid om det samme. Børn skal træne og de skal trænes, de skal vurderes og måles – og vi skal sammenligne dem med hinanden, vi skal sammenligne skoler med hinanden – som vi allerede sammenligner os med andre lande på områder som for eksempel læsefærdigheder. Træning, testning, måling sat i system. Den konstante benchmarking. For måske at blive verdensmester på et eller andet felt, som statsministeren på et tidspunkt udtrykte det i fuldt alvor –

eller i det mindste skal vi blive blandt de ti øverst placerede lande.

Der er protester fra forældre og fagfolk, men lige meget hjælper det tilsyneladende. I morgen eller i næste uge et nyt forslag fra politikere, der skal profilere sig. Og med en forestående valgkamp i sigte kan vi forvente alt i den retning. Det skræmskræmte målingshysteri fortsætter ufortrødent. Spørgsmålet er, om vi nærmer os det punkt, hvor selve perspektivet tabes af syne. Der hvor vi mister opfattelsen af, hvad børnene egentlig er her for, og hvad vi som samfund vil med børn – ud over at de en dag skal være arbejdskraft. Vi er efter vores mening tæt på det punkt, derfor er vi gået sammen om dette wake-up call.

Som vi hører den aktuelle debat om nyt indhold i skole og dagtilbud, bygger den ikke på den tilgængelige viden om børns udvikling. Snarere antikverede opfattelser af, hvad læring er –

og uden dyberegående perspektiv på, hvordan samfundet har udviklet sig, og dermed, hvad børn reelt har brug for. Man mener i fuldt alvor, at daginstitutionens egentlige opgave enten er at undervise børn eller i det mindste at forberede dem på at kunne modtage undervisning. Alt sammen helt ude af trit med den sensationelle ”Santiago Declaration”, et manifest, hvor 93 førende internationale udviklingspsykologiske forskere netop advarer mod en stigende tendens til at udsætte små børn for undervisning uden hensyn til den eksisterende viden om børns udvikling og læring.

Den siddende regerings opfattelse er uden tvivl, at børn skal have faglige færdigheder indlært så tidligt og så sikkert, at de bliver nyttige samfundsborgere og kan bidrage til væksten. Det giver en vis – om end begrænset – mening. Det samme kan siges om den konkurrence, der hævdes at drive hele dette værk af påvirkning og træning. For konkurrence – det er vel ikke i sig selv skadeligt, især ikke hvis det holdes inden for rimelige rammer? Og vi ser jo, at børn på mange måder også godt kan lide konkurrence.

Jo, konkurrence kan være fornuftig, men hvis den fylder hele motivationsrummet ud, så er vi der, hvor det er sammenligningen i sig selv, der giver mening – ikke indholdet. Det bliver helt og aldeles udvendigt og fører til ren instrumentalisering – af børnekulturen og af skolen.

Det viser sig ved, at legen i børns liv er diskrediteret, den opfattes i stigende grad som tidsspilde og noget, der i bedste fald skal overstås. Og de sociale relationer – venner og kammerater – har ikke værdi i sig selv. De ”andre” er konkurrenter – eller omkostningsfaktorer i et regneark.

Synet på børn er i dag så smalt og overfladisk, at man spørger sig selv, om der overhovedet er tale om andet end en regulær og ganske banal forberedelse til et voksenliv i bruttonationalproduktets tjeneste? Har børn værdi, har barndommen værdi, har fællesskabet med børn værdi? Vi er dybt pessimistiske over de svar, der serveres i dag, og vi tror, at børn og barndom er i faretruede risiko for at ende som faktorer i en markedsanalyse. Vi er da godt klar over, at alt ikke er, som det var – og at ikke alle værdier bare kan fremskrives. Det gør vi heller ikke. Vi gør status og forsøger at se fremad, her ligger udfordringen. Og her ser vi den nuværende katastrofekurs.

Verden er forandret, ja, vi lever i en radikaliseret modernitet, med afgørende nye krav til os som individer: vi skal kunne forholde os kritisk

og reflekteret, vi skal kunne relatere os meningsfuldt, og vi skal kunne forhandle os frem til en forståelse af os selv som mennesker. Det er ganske enkelt nye og meget omfattende sociale og kognitive kompetencer – af psykologer og filosoffer kaldt ”mentalisering”. De nødvendige forudsætninger herfor kommer ikke af sig selv, heller ikke mere fra eksisterende traditioner. I dag skal de læres op gennem barndommen – i daginstitutionen og skolen. Med den moderne families dramatiske ændring lægges der i dag et langt større ansvar på vores institutioner: det er her karakterdannelsen finder sted, uden denne indsats står vi ikke alene med et samfund hvor flere og flere falder fra, går til i sociale patologier eller regulært presses ud af rammerne.

Det er den trussel, der hænger over hovedet på os, det er her, vi ser den endimensionale konkurrences primitivisering af vores børnekultur. Det er i det lys forslagene om at måle og veje selv små børn bliver totalt proportionsløs. Vi mister nemlig afgørende skridt i det, der kan opfattes som en nødvendig styrkelse af karakterudviklingen af de nye generationer.

Men hvor vil et egentligt børneperspektiv føre os hen? Det vil give plads til legen og de sociale relationer, det vil give muligheder for at børn udvikles i deres eget tempo, hvor alle ikke skal presses ind i en standardiseret måling af færdigheder. Det vil give plads til en varieret forståelse af talent, der ikke kun handler om høj IK, men også om socialitet, kreativitet og evne til musisk udfoldelse. Det vil give plads til fællesskab – men også prioritere både læring, fordybelse og refleksion for selvfølgelig skal børn lære noget i børnehaven.

Den danske skole er i dag ude for et veritabelt angreb på næsten alle sin værdier. Lige nu står vi med en sammenligning skolerne i mellem, der yder sit eget bidrag til at sætte enhedsskolen under pres. Vi er ikke i tvivl om, at skolen i dag skal definere sig i forhold til enorme udfordringer, der bl.a. hænger sammen med innovation i en global konkurrence. Det er netop her vi ser kravene til en ny faglighed, til nye læringsprocesser og til en vægtning af sociale relationer i hele læringsmiljøet. Men den primitive målingskultur fører os bort fra den udfordring.

Vi er overbevist om, at vi har brug for en vision, der bygger på et børneperspektiv – på baggrund af et samfund i oprud. Det er den debat, vi efterlyser. I dag står vi med oplevelsen af at have tabt mindst et årti på gulvet.

Skal det indhentes – og det skal det – skal det ske under en bæredygtig vision. Vi skal genskabe projektet om en barndom, der forener en tro på børns indbyggede potentialer med et samfundsansvar for deres opvækst, udvikling og læring. Her skal børn have en solid bagage med sig af værdier og faglige forudsætninger for at kunne navigere i en uoverskuelig verden. Derfor er det på høje tid at skifte spor.

Kim Larsen synger i en af sine tidlige sange: ”Har du mistet dit gyldne håb – som du fik i gave ved din barnedåb, og går du tomgang i en lukket ring og er du blevet til ingenting – Så kom og dans...”. Det gælder mere i dag mere end nogensinde. Derfor opfordrer vi til en dans, der kan vende udviklingen og få det gyldne håb tilbage.